

ویژگیهای
حج سال ۱۳۷۱

محمد محمدی ری شهری

«لَقَدْ صَدَّقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الْرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ»^۱.

کتاب «سیمای حج سال هفتاد» اشاره کرده‌ام - همراه با مسؤولان بعثه مقام معظم رهبری به مدینه منوره بازگشتم.
بامداد روز چهارشنبه ۱۲/۴/۷۰ پس از ادای فریضه صبح، در حرم شریف

دوش هاتف غییم، حلّ این معما کرد
سود هردو عالم برد، هرکه با تو سودا کرد
سال گذشته ۱۳۷۰ پس از برگزاری
مناسک حج، با شکوهی اعجاز - آمیز و
اعجاب‌انگیز - که به ویژگیهای آن در مقدمه

عنایت الهی به کارگزاران حج جمهوری اسلامی ایران بود که برنامه‌ریزی بهتری برای انجام حجی نمونه بنماید تا موجب سربلندی مردم ایران و شادی روح امام - رضوان‌الله تعالی علیه - و همه رهران او در جهان گردد. این پیشگویی تحقق یافت و حج هفتاد و یک زائران ایرانی خانه خدا با ویژگیهایی به راستی کم‌نظیر انجام شد، بخشی از این ویژگیها بدین شرح است:

الف: حفظ و تشیید دستاوردهای حج هفتاد

حج هفتاد به دلیل این که پس از وقفه سه ساله آن، به دنبال فاجعه جانخراش سال ۱۳۶۶ در مراسم براءت از مشرکین، برگزار می‌شد و به دلیل حضور سرسخت‌ترین دشمنان حج ابراهیمی و رأیی، شرک و مشرکین یعنی آمریکا در منطقه و در عربستان، در راستای اجرای سیاستهای امام راحل و مقام معظم رهبری و برگزاری آبرومندان آن تلاشهای فراوانی انجام شد و دستاوردهای بسیار مهمی خصوصاً در خصوص مکان مراسم براءت از مشرکین داشت به دلایلی که طرح آن اکنون مقدور نیست، امکان حفظ این دستاوردها جداً

نبوی (ص) به محل اقامت آدمم و خواستم قدری استراحت کنم، تازه سربر بالین نهاده بودم که شنیدم هاتفی جمله‌ای به این مضمون گفت:

«مراسم سال آینده فوق‌العاده و کم‌نظیر خواهد بود»^۲.

این بشارت برای کسانی که در متن ماجراهای سیاسی حج سال هفتاد بودند، قابل پیش بینی نبود، حتی در آستانه حج سال ۷۱ یکی از ارگانهای سیاسی در تاریخ ۳۰/۱/۷۱ رسماً پیش بینی کرد که: «با توجه به مجموعه قرائن و شواهد، ایجاد مشکل از سوی دولت سعودی در امر برگزاری مراسم تظاهرات براءت از مشرکین، قویاً محتمل به نظر می‌رسد»، هر چند این جانب بر اساس دلایلی که در شورای سیاست‌گذاری حج و زیارت، مطرح کردم چنین نتیجه‌گیری را صحیح نمی‌دانستم و معتقد بودم که با عنایت خداوند منان، مراسم سیاسی حج سال ۷۱ با مشکلی جدی مواجه نخواهد شد، ولی قبل از بازگشت از حج هفتاد، از طریق مجاری طبیعی حتی برای من نیز قابل پیش‌بینی نبود که حج زائران ایرانی در سال هفتاد و یک با شکوهتر از سال هفتاد برگزار شود.

باید گفت که بشارت مذکور، لطف و

تقریباً یک هفته بعد از این ملاقات، یعنی سه روز قبل از مراسم، وزیر حج عربستان، ریاست سازمان حج ایران را به دفتر خود دعوت کرد و پس از توصیه‌های فراوان در زمینه عدم برگزاری مراسم براثت در فضای باز، بالأخره در پایان تأکید نمود: «در صورتی که اصرار بر انجام مراسم دارید به حداقل قناعت کنید.»

ج: ادای تکلیف توأم با آرامش

«آرامش بدون انجام مسؤولیت» ممکن است ولی ارزش نیست، «ادای تکلیف سیاسی حج در اضطراب»، ارزش است ولی برای زائران خانه خدا، نه برای تشکیلاتی که مسؤولیت هدایت مردم و برنامه‌ریزی به عهده آن است، انجام تکلیف سیاسی حج، توأم با آرامش، ارزش و توفیقی است که خداوند نصیب گردانندگان امور کرد.

البته هنگام ورود این جانب به مدینه - در تاریخ ۷۱/۳/۱ - پلیس ضد شورش عربستان با سپر و باتوم اطراف بعثه رهبری و مردمی که برای استقبال آمده بودند را محاصره و فضای استقبال را ارباب‌آمیز کرده بودند، که در دیدار با وزیر حج عربستان به ایشان گفتم: چنین برخوردهایی در برنامه‌های آینده،

مورد تردید بود. و لذا حفظ و تثبیت دستاوردهای گذشته، نخستین ویژگی حج امسال محسوب می‌گردد.

ب: عدم هزینه سیاسی از مجاری دیپلماتیک

سال گذشته تصمیم قاطع بعثه رهبری در زمینه برگزاری مراسم براثت، از طریق تماس‌های مکرر وزیر محترم خارجه جناب آقای دکتر ولایتی با مقامات عربستان سعودی، توجیه شد، ولی در سال جاری برگزاری این مراسم هیچ‌گونه هزینه سیاسی از مجاری دیپلماتیک نداشت، به نظر می‌رسد نظم دقیق حاکم بر اجرای برنامه‌ها، نقش مهمی در این موفقیت داشت.

در تاریخ ۷۱/۳/۷ ده روز قبل از مراسم براثت، وزیر حج عربستان به ملاقات من آمد و ضمن خیر مقدم، پیام ملک فهد را - با این تعبیر که: «ایشان خواهش دارد که در مکه مراسمی نباشد، و اگر تصمیم هست که مراسمی برگزار شود، محدود به داخل بعثه باشد» - ابلاغ نمود، پس از گفتگوهای بسیار، حرف آخر ما این بود که برنامه‌های بعثه مانند سال گذشته انجام خواهد شد، مطمئن باشند که چیز دیگری نخواهد بود...

می‌شد، تألیف و تنظیم قریب ده عنوان جزوه و کتاب نیز از فعالیت‌های این واحد بود که به شرح زیر است:

- ۱- ادعیه و آداب حرمین.
 - ۲- راهنمای حجاج.
 - ۳- آثار اسلامی مکه و مدینه.
 - ۴- سیری در آثار سرزمین وحی.
 - ۵- فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام.
 - ۶- احکام بانوان.
 - ۷- راهنمای مصور حجاج.
 - ۸- استفتائات ویژه حج (از مراجع عظام).
 - ۹- ترجمه کتاب اسرار حج (آیه الله جوادی).
 - ۱۰- خلاصه مطالب آموزش زائران.
- و نیز توزیع بیست و دو هزار جزوه و نشریه آموزشی در کاروانها.

و: بهره‌گیری گسترده از ظرفیتهای علمی و فرهنگی بعثه

علاوه بر مراسم عمومی و کنفرانسها و سمینارهای متعدد و دیدارهای خصوصی که هر یک به گونه‌ای اهداف حج ابراهیمی را تأمین می‌کرد، برای بهره‌گیری هر چه بیشتر از ظرفیتهای علمی و معنوی بعثه رهبری، دو

موجب حساسیت شرکت‌کنندگان در برنامه و احياناً مشکل‌آفرین خواهد بود. آنها هم عملاً پذیرفتند و در برنامه‌های بعدی خصوصاً مراسم برائت حرکتی که آرامش فضای مراسم را تهدید کند دیده نشد.

د: حضور فعال و گسترده مردم در برنامه‌ها

به شهادت کسانی که مراسم سیاسی - عبادی حج را در سال گذشته و سالهای قبل از آن، دیده بودند، شرکت و حضور فعال مردم در برنامه‌ها خصوصاً در مراسم برائت از مشرکین، بسیار گسترده‌تر از همیشه بود، بخصوص شرکت زائران غیر ایرانی در مراسم برائت از مشرکین و دو مراسم دعای کمیل در کنار بقیع، چشمگیر و جالب توجه بود.

ه: برنامه‌ریزی گسترده آموزشی

معاونت آموزش بعثه رهبری که در سال گذشته فقط چند ماه از آغاز تأسیس آن می‌گذشت جهت ارتقاء و توسعه فعالیت‌های فرهنگی حج در میان زائران و عموم مردم، فعالیت‌های گسترده‌ای داشت، حاصل این تلاشها علاوه بر برنامه‌های متعدد و متنوع صدا و سیما که با همکاری این واحد تهیه

برنامه جالب دیگر نیز طراحی شد:

۱ - برنامه دیدار نماینده ولی فقیه با زائران خانه خدا، که در مدینه روزها و در مکه شبها در محل بعثه انجام می‌شد، این مجالس با ذکر اهل بیت - علیهم‌السلام - و سخنرانی یکی از شخصیت‌های علمی، برگزار می‌شد.

۲ - برنامه سخنرانی شخصیت‌های علمی بعثه رهبری در کاروانها، که در هر شب، بطور متوسط پنج برنامه انجام می‌گردید. این دو برنامه، خصوصاً برنامه اول، تأثیر بسزایی در انتقال دیدگاه‌های فرهنگی و سیاسی جمهوری اسلامی به زائران خانه خدا داشت.

ز: واحد ارشاد

در سال جاری ۶۷۵ نفر از روحانیون معین کاروانها جهت توجیه و ارشاد حجاج ایرانی، سازماندهی شد، این گروه در جوار بقیع و مسجدالحرام به صورت منظم و زمان‌بندی شده استقرار داشت و وظیفه آنان راهنمایی زائران و جلوگیری از رفتار موهن و نامطلوب بود.

لازم به ذکر است که این واحد با این ترکیب و سازماندهی، از ویژگیهای حج در

سال جاری محسوب می‌شد و نقش مؤثری در اعمال سیاستهای بعثه و تأمین رهنمودهای مقام معظم رهبری جهت حفظ شئون زائران ایرانی و وحدت مسلمین داشت.

ح - میهمانان خارجی بعثه

بعثه رهبری ظاهراً همه ساله تعداد محدودی از شخصیت‌های علمی و فرهنگی کشورهای مختلف جهان را به عنوان مهمان پذیرایی می‌کرده، ولی در سال جاری برای نخستین بار با برنامه‌ریزی و پیش‌بینی‌های قبلی، به تعداد قابل توجهی از مسلمانان کشورهای آذربایجان، آسیای میانه، لبنان، فلسطین و... سرویس داده شد که تأثیر بسزایی در زمینه انتقال فرهنگ حج ابراهیمی در مناطق مذکور خواهد داشت.

ط - شبی با قرآن

برگزاری دو برنامه «شبی با قرآن» در مدینه و مکه با حضور قاریان بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران و برخی قاریان و حافظان قرآن از سایر کشورها از ویژگیهای حج در سال جاری بود که با استقبال کم‌نظیر از سوی شرکت‌کنندگان داخلی و خارجی و حتی مردم اطراف بعثه مواجه گردید.

ک - ایجاد شبکه نظارت بر امور اجرایی

این شبکه توسط بعثه مقام رهبری ایجاد شد و بر مهمترین فعالیتهای اجرایی سازمان حج و زیارت همچون: «مسکن»، «تدارکات»، «پزشکی» و «حمل و نقل» نظارت داشت. سازماندهی جدید و متمرکز آن در سال جاری دو هدف عمده را تعقیب نمود:

- ۱ - ارائه راه حل برای رفع نارسائیهای موجود.
- ۲ - ارائه پیشنهاد جهت پیشگیری از تکرار مشکلات در سالهای آینده.

ل - هدایت و کنترل خرید زائران

سال گذشته به دلیل کثرت کالاهای خریداری شده، انتقال زائران به ایران با مشکلات زیادی توأم بود. با اقداماتی که در زمینه هدایت و کنترل خرید زائران در سال جاری انجام گرفت، بنابر اظهار نظر مسئولان هواپیمایی و گمرک، امسال وضعیت بار همراه مسافر، از نظر کمیت، بسیار خوب و کم سابقه بود.

ی - زمینه سازی برای استفاده از گوشتهای قربانی

با اینکه قرآن کریم صریحاً دستور داده که نیازمندان باید از گوشتهای قربانی^۳ بهره برند و با وجود آن همه نیازمند و گرسنه در جهان، متأسفانه هر سال صدها هزار رأس گوسفند و گاو و شتر به دلیل فقد امکانات نگهداری گوشت در مسلخ قدیم، در منی، فاسد و دفن می گردید که در سال جاری با تلاش هایی که صورت گرفت و پس از تماس با مراجع عظام و توضیح شرایط کنونی منی، مشکل فقهی ذبح در مسلخ جدید حل شد. و چون در آن هنگام فرصت کافی برای برنامه ریزی و اجرای کامل طرح وجود نداشت، به منظور آزمایش پیش بینی مشکلات اجرایی آن، نزدیک به پنج هزار رأس گوسفند (حدود هزار رأس آن بطور متمرکز و چهار هزار رأس توسط خود زائران) در مسلخ جدید ذبح و گوشت آن برای مصرف فقرا تخصیص داده شد، امیدواریم با اقدامات انجام شده، سال آینده امکان استفاده از تمام قربانی های زائران ایرانی فراهم گردد.

شکر آن بپذیر.

خداوندا! عنایت خود را از ما مگیر و لحظه‌ای ما را به خود وامگذار و بر شکوه و عظمت این آیین ابراهیمی هر سال بیفزا، و با ظهور و حضور امیرالحاج حقیقی - ارواحنا لتراب مقدمه الفدا - به حج همه زائران خانه خود، محتوای واقعی عنایت فرما.

پاورقی‌ها:

- ۱ - فتح: ۲۷.
- ۲ - تردید دارم که آنچه شنیدم کلمه «کم نظیر» یا «بی نظیر» بود.
- ۳ - «فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِئُوا الْبَاسِ الْفَقِيرَ»، حج: ۲۸.

م - حضور فعال صدا و سیما

حضور گسترده و فعال همه رسانه‌ها به خصوص صدا و سیما - که از ماهها قبل، از طریق ایجاد دفتر حج، برای اقدامات فرهنگی و آموزشی قبل از موسم، و انتقال اخبار و فعالیتهای حج در موسم، برنامه‌ریزی وسیعی داشت - نیز از ویژگیهای حج امسال بود. همچنین استفاده از سیستم ماهواره، در انتقال به موقع اخبار و تصاویر فعالیتهای حج که آثار آن در پوشش خبری مطلوب و مشهود بود.

بارالها! آنچه انجام گرفت، به فضل و عنایت و توفیق تو بود، در واقع این تو بودی که همه امور را به خوبی اداره کردی و شکوه و عظمت و معنویت کم نظیری به حج زائران ایرانی خانه خود در حج امسال دادی و افتخار آن را به نام مسؤولان و کارگزاران ثبت نمودی، این کاروان ابراهیم و محمد - درود تو بر آنها - آنچه خوبی و زیبایی داشت از توست و آنچه ضعف و نارسایی، از ما.

بارالها! برای شکر این نعمت عظیم، زیان، توان گفتن و قلم قدرت نوشتن، ندارد، عجز و ناتوانی و شرمساری ما را از ادای

